

A WALDORF-
ÓVODAPEDAGÓGIAI
PROGRAM
MEGVALÓSÍTÁSÁNAK
HELYI SAJÁTOSSÁGAI

KATICABOGÁR
WALDORF ÓVODA,
OM azonosító: 200737

Készítés dátuma: 2012. szeptember 01.
Módosítva: 2014. augusztus 27.
Készítették: a Katicabogár Waldorf Óvoda
óvodapedagógusai:
Bulyovszkyné Richter Mária
Surman Judit
Czemmel Evelyn

KATICABOGÁR WALDORF ÓVODA HELYI NEVELÉSI PROGRAMJA

„A nevelés művészet. A gyermek, mint újtát kereső vendég érkezik meg hozzánk, akinek akarata, érzése és gondolkodása a jóságot, igazságosságot és igazságot tartalmazza. A gyermek a gazdag jövőből érkezik, ránk bízva önmagát. A mi dolgunk a védelmezés, odafigyelés (meghallgatás), kísérő figyelem (várakozás) és a vigaszt nyújtó bizalom (kérdés).” (Köhler)

TARTALOM

1. AZ ÓVODA ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA, SAJÁTOS ARCULATUNK	4
2. BEVEZETÉS.....	5
3. ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLJA	5
4. WALDORF-ÓVODAPEDAGÓGIAI PROGRAMUNK ALAPELVEI	5
5. ÓVODÁNK CSOPORTSZERKEZETE	6
6. WALDORF NEVELÉSI PROGRAMUNK EMBERKÉPE	6
7. A KISGYERMEK.....	6
8. AZ ÓVODÁSKOR SAJÁTOS KÉPESSÉGEI: UTÁNZÁS – JÁTÉK – FANTÁZIA	7
Az utánczás.....	7
A játék.....	8
A fantázia.....	8
9. AZ UTÁNZÁS ÉS A JÁTÉK FEJLŐDÉSI SZAKASZAI KISGYERMEKKORBAN	9
10. AZ ISKOLAÉRETTSÉG.....	9
11. A WALDORF-ÓVODA MINT BUROK, ÉRZELMI BIZTONSÁG, ÁTTEKINTHETŐ VILÁG	10
12. RITMUSOK, ÜNNEPEK A CSILLAGSZEM WALDORF ÓVODÁBAN	11
Éves ritmus.....	11
Heti ritmus	11
Napirend	12
13. A WALDORF-ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI	12
Háztartási, kerti munkák, kézművesség.....	12
A mese	13
A bábozás és a babázás	14
A zene	15
Az ének.....	15
A vers	16
A ritmikus játék	16
Az euritmia.....	17
Képkalkotás és formázás	17
Hétfő – festés, euritmia.....	17
Kedd - gyurmázás, plasztikus formálás	17
Szerda - rajzolás	18
Csütörtök - a sütés mint formálási tevékenység.....	18
Péntek - gyapjúkép készítés	19
Szabad játék.....	19
14. A WALDORF-ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	20
15. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS FORMÁI	21
Együttműködés a szülőkkel.....	21
Új gyermekek beszoktatása	22
Egyéb partnerekkel való együttműködés	22
16. A WALDORF-ÓVODA MŰKÖDÉSI FELTÉTELEI	23
Személyi feltételeink.....	23
Tárgyi feltételeink	23
17. GYERMEKVÉDELEM	23
18. A HELYI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM ÉRVÉNYESSÉGE ÉS MÓDOSÍTÁSA.....	23
19. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	24

1. AZ ÓVODA ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA, SAJÁTOS ARCULATUNK

A Katicabogár Waldorf óvoda létesítéséig két év közösségi munka vezetett. Néhány szülőben 2003 őszén felmerült a szándék, hogy gyermekei, és a jövő generációja számára létrehozson egy Waldorf-óvodát. Az első évben az óvoda indulását kezdeményező családok gyermekei családi napközis formában voltak együtt az akkori óvodapedagógusokkal.

2004-től Diósdon, a Katicabogár utcában családi házban működött a csoport, ekkorra már 8 kisgyermek napi jelenlétével és a Waldorf-képzésen utolsó éves óvodapedagógus vezetésével. A szülői kör napi szintű munkát végzett annak érdekében, hogy a közösséghez csatlakozó családok számának növekedésével elérjük azt a gyermeklétszámot, amely gazdaságilag is lehetővé tegye a hivatalos óvoda elindítását. Ehhez 25 kisgyermekre volt szükségünk. 2006. januárjában óvodánk hivatalossá vált és, a jelenlegi Kamaraerdőn található Csillagösvény Waldorf Iskola épületében működő Katicabogár Óvoda megnyitotta kapuit a gyerekek előtt. Akkori létszámunk 25 vegyes életkorú kisgyermek. 2013-ban a csoportba felvehető gyermekek létszámát 30 főre növeltük. 2014-ben telephelyen működő új csoportot indítottunk, ebbe a csoportba is maximálisan 30 kisgyerek vehető fel.

Óvodánkban pedagógiai munkánkat fejlesztő pedagógus segíti, továbbá euritmia tanár játékos foglalkozásokat tart hetente a gyerekeknek. A baba - mama csoportunkba járnak a leendő ovisaink ezeket a foglalkozásokat egy tapasztalat nyugdíjas waldorf óvodapedagógus vezeti.

2. BEVEZETÉS

A Katicabogár Waldorf Óvoda nevelési programjának alapja a Nemzeti Köznevelési Törvény és a Waldorf Óvodapedagógiai Program.

3. ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLJA

A HOP legfőbb jellemzője a gyermekközpontúság. Célunk a nyugodt érzelmi biztonságot nyújtó, szép élményekkel gazdagító, folyamatos játékot biztosító óvodai élet megszervezése.

Az ünnepek szépségeit észrevevő és arra rácsodálkozó gyermekek nevelése a testi-lelki és a szellemi szükségleteik figyelembevételével. Ezáltal biztosítjuk az egészséges fejlődést, és törekszünk az egészséges életmód kialakítására.

Célunk továbbá olyan optimális feltételeket biztosítani, amelyek lehetővé teszik a gyermek fejlődő belső világát védeni, ápolni és erősíteni, hogy testileg egészséges, lelkileg szabad, szellemileg kreatív felnőtté váljon, képessé váljon arra, hogy környezetét emberségesebbé tegye.

A program a Rudolf Steiner által kidolgozott Waldorf-pedagógiai emberképen alapszik.

4. WALDORF ÓVODAPEDAGÓGIAI PROGRAMUNK ALAPELVEI

Óvodánk minden család számára nyitott, felekezeti hovatartozástól függetlenül minden olyan nemzeti, nemzetiségi, etnikai kisebbségi, migráns gyermek és családja, illetve hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű gyermek és családja előtt, ahol a szülők elfogadják a Waldorfpedagógia alapelveit és a Katicabogár Waldorf Óvoda Helyi Nevelési Programját (röviden a HOP-ot).

Ezzel együtt olyan pedagógiai környezet kialakítására törekszünk, ahol a befogadó attitűd egyaránt természetessé válik az óvodapedagógusok, a nevelő munkát segítő munkatársak, a szülők és a gyermekek számára.

Óvodánkban az individuális sajátosságokon túl a kulturális különbségek és a társadalomban levő emberi viszonyok jellegzetességeinek elfogadásával szeretnénk a felnövekvő generáció előtt mintául szolgálni, toleráns emberré válását segíteni.

Fontosnak tartjuk a tehetséggondozást. a gyermekekben megnyilvánuló egyéni tehetség ápolását, fejlesztését.

Waldorf-óvodapedagógiánk tiszteli a gyermek teljes emberi méltóságát, a felnőttel egyenrangú szellemi individualitásának szabadságát. A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi. Az óvodánk mint értelmes, áttekinthető világ veszi körül a gyereket úgy, hogy a kisgyerekek sajátos képességei (teljes figyelem az érzékelésben, utánzásos tanulás, fantáziadús játék stb.) érvényesülhessenek. Az óvodapedagógus figyelmes, szeretetteljes együttélést vállal a gyerekekkel, biztosítja számukra az egészséges tárgyi, szokásbeli, érzelmi, tartalmi és erkölcsi környezetet. Jó minőségű testi, lelki és szellemi táplálékokkal erősíti a gyermek belső aktivitását, individuális fejlődését differenciált módon segíti, támogatja a nemi identitás kialakulását, a tradicionális nemi szerepek határainak tágulását, a nemi sztereotípiák merevségének oldását (vagyis például a fiúk is babázhatnak, a lányok is birkózhatnak és valamennyi munka jellegű tevékenységbe bekapcsolódhatnak egyaránt a fiúk és a lányok is). Pedagógiánk felvállalja a minden fejlődéssel együtt járó kríziseket is. Valljuk, hogy egy jó, védett gyermekkor az egész életre felkészít.

Az óvodáskorra az utánzásos tanulás jellemző, ami az óvodapedagógusok mintaképpül szolgáló tevékenysége által fejlődik tovább a gyermekek szabad játékában.

Fejlesztjük a gyermekek nagymozgását, rendszeresen megyünk kirándulni. Minden évszakban az udvaron töltünk egy órát, szabad játékkal, szabad mozgással.

Az óvodapedagógus segíti, hogy a gyermekekben működő természetes erők szabadon fejlődjenek a különböző tevékenységekben. A természetes anyagokból készített egyszerű játékeszközök komplex élményeket nyújtanak a gyermekek érzékelésének, fantáziájának és játékának egyaránt. A művészeti tevékenységekkel gazdagítja a gyermekek alkotókészségét, ezáltal a finommotorikájuk fejlődik.

Az ünnepek, mesék, versek, dalok adják az óvodai élet tartalmát, s gazdagítják a gyermek szókincsét. Az óvoda életét meghatározza a hagyományos családi háztartás tevékenységköre. Az óvodai csoportban a gyerekek élő közösséget képeznek, amiben minden személyiség kibontakoztatására szükség van, ezek a folyamatok ébresztik fel a gyermek szociális érzékét. Így a gyermekek az óvodáskor végére a különbözőségekkel természetes módon élnek együtt, koruknak megfelelő mértékben empatikusak, szolidáris játszótársak, csoporttársak.

Pedagógiai munkánk kerete: az évszakokhoz és a keresztény ünnepkörhöz csoportosított tevékenységek megszervezése, lebonyolítása.

4.1. Környezetvédelmi és egészségvédelmi célok óvodánkban

Nagy hangsúlyt fektetünk az egészségtudatos nevelésre mind a táplálkozás során, mind a környezeti nevelés által. Vigyázunk a környezetünkre, ápoljuk a óvoda kertjét, komposztálunk, télen etetjük a madarak. illetve az óvodai táplálkozás során bio alapanyagokat használunk és minden nap fogyasztunk friss zöldséget és gyümölcsöt.

Az óvodánkba járó gyerekeket környezettudatos életre készítjük fel. Az óvoda takarításához bio vegyszereket használunk. Mindennapjaink során a takarítás, a növényeik gondozása, a szelektív hulladékgyűjtés, a takarékoság a vízzel és az árammal példaként szolgál a környezetet óvó magatartás kialakulásához.

5. ÓVODÁNK CSOPORTSZERKEZETE

Waldorf-óvodai csoportjaink vegyes életkorúak. Figyelembe véve a gyermek óvodaérettségét és a család szükségleteit, igényeit is, óvodánkba 3 éves kortól fogadunk gyermekeket. A gyermekek az iskolaérettségükig, 6-7 éves korukig, maradnak óvodánkban.

A gyermekek felvételéről minden esetben az óvodapedagógusok konferenciája dönt, számításba véve a csoportösszetételt. A gyermekek létszáma maximum 30 fő csoportonként.

6. WALDORF NEVELÉSI PROGRAMUNK EMBERKÉPE

Helyi nevelési programunk alapja a WOP alapján készült, emberképünk ehhez igazodik:

A Waldorf-pedagógiának az európai hagyományokban gyökerező antropozófiai felfogása az embert - az emberi lény legbensőbb magját - transzcendens eredetű individualitásnak tekinti.

Minden individualitás egyetlen és egyszeri. Nemcsak minden ember ujjlenyomata különbözik, hanem énsztruktúrája is. Ebben az értelemben az individuum rejtélyes, megközelíthetetlen mások számára, de saját maga számára is sokáig ismeretlen. Öntudatra kell ébrednie a világ és a többi ember megismeréséhez, fel kell fognia az individualitás szabadságát, amely egyben felelősségvállalás is. E felfogás szerint az emberi lét célja az egyén erőinek mind teljesebb kifejtése a világ és a többi ember javára is.

A megtestesült és magát testiekben és lelkiekben kinyilvánítani törekvő individualitásnak vannak az életkorral változó megismerhető, törvényszerűségei. Mind testi, mind lelki, mind szellemi értelemben leírhatóak és nyomon követhetőek ezek a változások, amelyek meglehetősen határozottsággal különítik el az egyes életkori szakaszokat egymástól. Más-más szükségletek és képességek jelennek meg az egyes életkorokban és ezen túlmenően jellegzetes alkati, temperamentumbeli sajátosságok is felismerhetőek.

A nevelés, majd az önnevelés célja és feladata: segítséget nyújtani ahhoz, hogy az ember a fejlődési útján egészségesen haladva, a lehetőségek széles körével úgy kerüljön kapcsolatba, hogy képes legyen kiválasztani a személyiségének megfelelőit.

Így váljon testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg kreatív emberré. Képes legyen arra, hogy saját akarátát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa, környezetét ne visszautasítsa, hanem emberségesebbé tegye.

7. A KISGYERMEK

Rudolf Steiner szerint az élet valósága nemcsak azt foglalja magában, ami szemmel látható, hanem rejtett mélységeiben egy eljövendő állapotot is hordoz. Így minden gyermeket mint a „jövő csíráját” lehet szemlélni, aki az őt nevelő egyént arra indítja, hogy új képességeket fejlesszen ki magában: tanulja meg a jövő jeleit minden jelenségében, minden gyermekben felfedezni, megismerni, ápolni.

Ilyen értelemben a Waldorf-pedagógia, alapítója, Rudolf Steiner szerint, az emberben élő szellemi individualitást a világban élő szellemiséghez akarja vezetni.

A kisgyermek, mint a világra nyitott érzékszerv

A kisgyermek érzékleteiben él. Minden, ami a környezetében történik, akarva-akaratlanul hatást fejt ki rá. A látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás benyomásai töltik ki belső világát, ezek irányítják és vezetnek tapasztaló, megismerő tevékenységében. (S ezen túlmenően természetesen a „többi” érzéklet, mint például a nagy fontosságú egyensúlyérzékelés, vagy a saját mozgásokat visszajelző kinezetikus érzékelés.)

A gyerek azonban nem csak a fizikai világot érzékeli, hanem a pszichikus világot is. Ezen belül elsősorban a számára fontos másik embert - az anyát, az apát, a testvéreket, majd az óvodapedagógust.

A Waldorf-pedagógia szemlélete szerint a gyermek nem csak kommunikatív és metakommunikatív jelzésekben fogja fel a másik ember pszichikus állapotát, realitását, hanem mintegy közvetlenül is. Átél - ha nem is tudatosan - olyan gondolatokat és érzelmeket, melyeket a környezetében élő, számára fontos személyek gondolnak és éreznek.

Az első években még nagyon közel áll egymáshoz a testi és a lelki fejlődés, és így számos kölcsönhatás figyelhető meg: ha szeretettel, figyelemmel, örömmel, pozitív érzéssel és gondolattal veszik körül a kisgyermeket, az kedvezően hat az ő érdeklődésére, az érzékelés intenzitására. Egy inger gazdag, sok

érzékszervet igénybevevő környezet előhívja a gyermek belső aktivitását, erősíti a tevékenységekben, mozgásban is megnyilvánuló „testi intelligenciáját”.

Nagyon fontos, hogy a gyermeknek elég ideje legyen arra, hogy a saját tempója szerint tudja felfedezni a világot, feldolgozni tapasztalataiból származó élményeket, és elsajátítani a sokféle minőséget, különbözőséget mindegyik érzékszerv területén. A kisgyereket környező felnőtt világ felelőssége és egyben feladata, hogy biztosítsa az inger gazdag fizikális, pszichés környezetet és, hogy ne „csapják be” érzékleteiben: ezért javasolt a természetes anyagok használata, a fajsúly és a felületi viszonyokat „tévesen” reprezentáló műanyagjátékokkal szemben (az állat szőrös, a fém fémes tapintású és nehéz stb.)

Mindezen felül a nevelőnek megfelelő belső tartalmakkal – érzelmekkel és gondolatokkal – kell a gyerekek közé lépnie.

Így válik a kisgyermek körülbelül 7 éves korára (külön erőfeszítés nélkül) iskolaéretté, s ezáltal nyújt az óvoda közvetett segítséget a gyermeknek az iskolai beilleszkedéshez.

8. AZ ÓVODÁSKOR SAJÁTOS KÉPESSÉGEI: UTÁNZÁS – JÁTÉK – FANTÁZIA

Az utánnás

A kisgyermekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánnás.

Az utánnás első feltétele az érzékszervek megfelelő működése, érése és tagolódása. A kisgyermek nem tudja nem utánozni azt, amit érzékel, átél, megtapasztal. Ilyen értelemben az óvadás „kiszolgáltatott érzékelő” és „kiszolgáltatott utánnó” – testi és lelki értelemben egyaránt.

Spontán utánnással tanulja meg a gyerek anyanyelvét is. Ez olyan rendkívüli teljesítmény, melyhez hasonlóra a későbbiekben nemigen lesz képes. (Ha ezt a tanulási folyamatot direkt tanítással és korrigálással akarják serkenteni, az eredmény rossz is lehet: a gyermek később kezd el és esetleg rosszabbul fog beszélni.) Hasonló a helyzet a járás tanításával is: siettetés, erőltetés, iskolás értelemben vett tanítás mind ortopédiailag, mind az egyensúlyérzékelést illetően, mind pszichikusan káros. (A gyerek bizonytalanabban fog járni, nehezebben korrigál, így veszélyesebben esik.)

Az utánnásban a gyerek nemcsak a test mozgását és ügyességét utánnozza, hanem – mivel a test és a lélek kisgyerekkorban még nagyon szoros összefüggésben áll – lelki folyamatokat is: A gyerek például az öregkor érzelmeiről is tapasztalhat valamit, ha egy öreg ember járását, mozgását, fejtartását utánnozza. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, mivoltába, lényébe.

A gyerek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztaltakhoz. Majd utólag fogja felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A felnőtt a gondolkodással kialakított fogalmak és információk alapján mérlegeli cselekvésének lehetőségeit. A lelki képességek sora a gondolkodást, az érzést és a cselekvésben megnyilvánuló akaratot, motivációt illetően ellenkező irányulást mutat a felnőtt és az óvadás viselkedésében.

A kisgyermek n e m a s z ó b ó l t a n u l , hanem a szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből.

A Waldorf-pedagógia egy olyan érzéket is elismer, amellyel a gyermek a szemlélt mozgásokat, cselekvéseket érzékeli és követi úgy, mintha ő maga is végrehajtotta volna ezeket. (Összefüggést lát ebben az értelemben a test mozgékonyasága és a később kifejlődött belső érzelmek és gondolkodás mozgékonyasága között.)

A kisgyerek tehát elsősorban utánnással tanul és ehhez megfelelő követendő mintákat kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyerekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és az azzal azonosuló ember látványát. A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy ő maga fogalmazhassa meg az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelemét és magyarázatait.

Az utánnásos tanulásnak és spontán érlelődésnek ezen sajátosságai az egész kisgyerekkort jellemzik, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de könnyen elterelhető figyelem helyébe a sokkal kisebb hatékonyságú, de a tárgynál már megtartható szándékos figyelem lép, a gyerek képessé válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.

A játék

A gyermek felfedező hajlama, kíváncsisága, tevékenységi vágya, a felnőttöz való hasonlítás igénye, szocializációs indítékai a pszichikus szükséglet rangjára emelik a játékot. A játék sokoldalúan fejleszti a gyermeket: játéktevékenység közben jönnek létre gondolkodási tevékenységének első formái, fejlődik emlékezete, fantáziája, gazdagodik érzelmvilága, erősödik akarata, kitartása, alakul szabálytudata. Fejlesztő hatással van a játék a nagy- és finommozgásokra, a figyelemre, megfigyelőképességre is. A

gyermek játéktevékenysége közben értelmet nyernek és megszilárdulnak az őt körülvevő világról szerzett ismeretei, tapasztalatai. A gyermek a játékban felismeri önmaga lehetőségeit, korlátait.

A Waldorf-pedagógia nagyon komoly szerepet tulajdonít a gyerek játéknak. A játszó gyerekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánja.

A játék a kisgyerekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége.

Mint a pszichológiai kutatások eredményeiből tudjuk, a kisgyerek a külvilágból és saját belső világából nyert tagolatlan benyomásait játékában vetíti ki, s ott újra szemügyre véve tagolja.

A játék szabad kell, hogy legyen, csakis így vezet céljához, az egyéni benyomások feldolgozásához.

A játszó gyerek örömmel és megelégedettséggel követi a belső világából fakadó indíttatásokat, melyek így egész szervezetét erősítik.

Ezt fizikai külsejében friss arcszíne, meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. A szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és egyben testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti. A gyerek belső indíttatása, akarata úgy jelenik meg szabad játékában, mint a tanulási és megértési vágy, a mozgás- és tettvágy, az érzelmi kötődés vágya, s alkotó erejének kifejeződése.

A gyerek nem kis felnőtt! A gyerekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel.

A Waldorf-pedagógia azt állítja, hogy a természetben található lehetőségek változásai és sokszínűsége adják a legjobb teret a gyerek különböző játékformáihoz. Komplex élményt adnak, amelyre a gyerek a számára éppen szükséges játékkal reagál (érzékszervi, funkciós, explorációs, konstruktív játékok egészítik ki a szimbolikus és szerepjátékot).

A fejlődés folyamán változó játékformák megfelelő játékeszközöket igényelnek.

Fontos, hogy a benti játékszerek is tartalmazzák a szabadban található, érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a gyereki fantázia minél gazdagabb érvényesülését. A gyerek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait és saját akaratának és szabadságának határait is.

Eközben kipróbálhatja és megtapasztalhatja a megfelelő viselkedési formákat játszótársaival, és így fejleszheti szociális képességeit.

A Waldorf-pedagógia összefüggést lát a gyerek játék közben megjelenő magatartása, s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között. Célja, hogy ebből az „átfűtő melegből”, amely erőként lép fel a gyerek játékában és jelzi valódi belső aktivitásának teljes kielégítését, minél többet mentsen át a későbbi életszakaszokra is.

A fantázia

A gyerekben természetesen megjelenő erőket (teljes figyelem az érzékelésben, utánzásos tanulás, fantáziadús játék) úgy kell segíteni, hogy a gyerek szabadon tudja azokat felhasználni s ezzel fejleszteni.

Mindezekhez megfelelő környezet, tér és idő szükséges.

A modern élet szokásai és hatásai sokszor nem kedvezőek a gyermeki játék számára és a szabad tapasztalat megszerzésére. Nagyon szűk és kevés a szabad mozgástér – főleg a városi gyerekek életében –, miközben túl sok az élmény és az információ, amit feldolgozni „időhiány” miatt nem tudnak. Felgyorsult, rohanó világunkban kevés az idő arra, hogy a tárgyakkal, az emberekkel tartós kapcsolatot teremtsen a gyermek, és érzelmi kötődést alakítson ki.

A technikai fejlődés folyamán áttekinthetetlené vált az emberi munka érzékelhető folyamata. (Évtizedeken át a gyerek közvetlen környezetében, szeme láttára folytak a mindennapi létfenntartó tevékenységek, a tehénfejéstől a kenyérsütésig; a fonásától a szövéséig.) Ma már az óvodáskorú gyerek is a megfelelő tapasztalatok hiányában a televízióra, könyvekre, magyarázatokra, tanításokra szorul, miközben az életkorának megfelelő tanulási módszer (utánzásos tanulás, szabad játék) nem érvényesülhet. A felnőttek világából származó divatáramlatok kényszerítően irányítják, torzítják el a gyerek fantáziáját: élményekhez csak a megvásárolható tárgyak által juthat.

A mese a fantázia táplálója, a maga törvényeivel erkölcsi útmutató. Ha a mesének nincs valóságos viszonya az örök emberi lelki tartalmakkal, akkor a fantázia öncélúvá válik, nem ad lelki táplálékot, fantasztikum lesz, s ezzel károsítja a gyerek belső világát.

A fantázia mint elemi gyermekkori képesség, mint a játékot megváltató, „elvarázsoló” erő eleveníti és mozdítja meg a gyerek belső világát. Ennek tisztaságát, kapcsolatát a valódi pszichikus világgal biztosítani és őrizni a felnőtt feladata.

9. AZ UTÁNZÁS ÉS A JÁTÉK FEJLŐDÉSI SZAKASZAI KISGYERMEKKORBAN

A Waldorf-pedagógia nagyhatású fejlesztő erőnek tekinti ebben a korban a gyerek spontán aktivitását (akaratát), amely külső és belső cselekvésre indítja őt, s arra vezeti, hogy felépítse testi és lelki erőit. A

fizikai, az érzelmi, a szociális és az értelmi fejlődés számos tényező együttthatásaként jelenik meg az utánczás és a játék fejlődésében.

0 - 2 1/2 éves kor:

A gyerek öntudatlanul teszi, amit tesz. Nem gondolja meg, hogy mit tanul éppen, hanem elsősorban testi ügyességét gyakorolja teljes odaadással, fáradhatatlanul. Utánczással mindent úgy vesz át, ahogy az a környezetében él.

3 éves kor körül:

Az öntudat ébredése: a gyerek felfedezi a saját lényé és az őt körülvevő világ közötti különbséget. Még úgy gondolkodik, ahogy a környezete. A játékban még nem együttműködő, mindent szeretne birtokába venni és kipróbálni. Érzelmeiben a környezetétől függ, mindent átvesz és mindenre reagál.

A 3. és az 5. életév között:

Két új képesség jelenik meg: a gyerek fantáziája (belső képteremtő képessége) és az emlékezet gyerekkori formája. A totális utánczás gyengül, és a fantázia segítségével változtatni kezd azon, amit megél. A sajátját – ami rá jellemző, ami belülről fakad – már bele tudja vinni a dolgokba. Bizonyos távolságtartás lép be a környezete és ő közé, kialakul a függetlenség elemi formája. A gyerek reagál a környezetéből jövő ingerekre, fantáziadús játékával építi belső világát. Külső dolgok és tárgyak adják a játékötleteit.

Céltól független tevékenységeket is végez, vagy nagyon gyorsan terv nélkül változtatja célját; 3-4 évesen kezdi el felfedezni a másik embert, de még mindig saját magát figyeli; kezd adni-venni, elosztani: ehhez a szükséges tapasztalat 5 éves kor körül fejlődik ki.

Az 5. és a 7. életév között:

A gyermek végtagjai egyre ügyesebbé válnak. Aki eddig fantáziadúsan és kreatívan játszott, krízist él meg, mert hiányozni kezdenek – fogyóban vannak – az ötletei. Külső dolgok közvetlen indítása helyett fokozatosan mutatkoznak meg a jelei annak, hogy maga tervezi a játékát. A belső képben kidolgozott, előzetes elképzelés szerint keresi ki a gyermek a megfelelő anyagot és tárgyat a játékához, amely még mindig szoros kapcsolatban áll élményeivel és tapasztalataival. Érzéket fejleszt ki a többiek szükségletei iránt, másokért, másoknak is megtesz dolgokat.

10. AZ ISKOLAÉRETTSÉG

A Waldorf-óvodából kilépő gyerek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett, ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Ez az érettség megnyilvánul mozgásában, játékában – annak sokféle fent felsorolt formájában –, a szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezet ismeretében, a számok világában, valamint a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságában.

A fizikai, testi változások a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek, melyek ebben az életkorban radikálisan jelentkeznek a gyerekeknél. A test arányai megváltoznak, s ennek következtében a gyerek fizikai képességei is. Nem csupán a nagy, aktív mozgásokban jelennek meg új elemek, mint például az, hogy tud szökdecselni, fél lábon ugrálni, labdát dobni és elkapni, hanem a legaprólékosabb mozgásokban is finomodik az ügyessége, tud már csomót és masnit kötni, gombolni, varrni.

A szociális viselkedésben is fejlődés tapasztalható:

A gyerek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett, a tárgyakhoz való kapcsolódása megváltozik: a konkrét célokra, speciálisan készített eszközök megfelelőek számára.

A barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja az egész csoportnak. Arra is van már érzéke, önuralma, hogy a másikkal szót fogadjon, ajánlott tevékenységbe is be tud kapcsolódni. A gyerek belső egyensúlya engedi, hogy a különböző helyzetekhez alkalmazkodjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyeknek teljesítése örömet szerez neki és önbizalmát növeli.

Alkotó tevékenységeiben is megfigyelhetjük az érettség jeleit.

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme a vonalról a felületre, a színekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzol, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

Érzelmi élete is sokkal összetettebbé válik.

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani; mindez azt mutatja, hogy kezd különbséget tenni a külső és a belső világ között, a kíváncság és a valóság között. Érzelmeit jobban kezeli, kevésbé adja át

magát viharos érzéseknek, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik. Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat bizalmával.

Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett gyerek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 perccel koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. A gyerekekben kialakul az ok-okozati gondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatosává válik. Mindezek képessé teszik őt arra, hogy a későbbiekben új gondolati struktúrákat fogadjon be. Most már várja az iskoláskor tanulási formáit.

11.A WALDORF-ÓVODA MINT BUROK, ÉRZELMI BIZTONSÁG, ÁTTEKINTHETŐ VILÁG

A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és a tartalmi környezet bölcsője kell, hogy legyen a gyerek fejlődésének.

A Waldorf-óvoda minden apró mozzanatával a kisgyerek életformáját szolgálja. Igyekszik jó minőségű táplálékot adni a gyerek testének, lelkének, egész személyiségének.

A gondozás szeretetteljes tevékenységei: a testápolás, a táplálkozás, a melegen tartás, az öltöztetés-öltözködés nemcsak a gyerek fizikai szükségleteit elégítik ki, hanem egyben a lelkét is ápolják, növelik biztonságérzetét.

Ezt az „anyai” gondoskodást a Waldorf-óvodában az óvodapedagógus tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának meghatározó része: e tevékenység közben folyamatosan tájékozódhat a gyerek állapotáról, testi és lelki közérzetéről. Kis rítusok alakulhatnak ki e szokásos teendők körül. Fejlődése során a gyerek egyre önállóbban látja el testi szükségleteit, majd az óvodapedagógus mintáját követve, ő is felajánlja segítségét a kicsiknek. A családi kapcsolat az egész csoportot átöleli.

A Waldorf-pedagógia az érzelmi biztonság fontosságát hangsúlyozza a kisgyerek pszichikus és mentális fejlődésében.

Ezt az érzelmi biztonságot elsősorban természetesen a családnak kell megadnia, de meg kell, hogy adja a gyereket fogadó első intézmény, az óvoda is, mely az anyát követve egyfajta szociális anyai szeretetne lenni a kisgyerek számára.

A Waldorf-óvoda áttekinthetővé teszi a mindennapi cselekvések világát a gyerek körül. A gyerek látja a felnőtt tevékenységében, hogy mi miből lesz (kenyér a búzából, baba a fadarabból, stb.), így a későbbi életkorokban is otthonosan mozog az őt körülvevő világban, s nem lép fel az áthatolhatatlan elidegenítő érzés.

A Waldorf-óvoda az életünket és világunkat átszövő összefüggéseket megkísérli érzékelhetővé és tapasztalhatóvá tenni a gyerek számára.

Óvni szeretné a gyerekkort, hogy a gyerek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító, képdús gyermeki álmvilágból. Ennek az a célja, hogy az „ébredés” után viszont valóban önállóan, biztosan, erőteljesen, éberrel tudjon élni a világban.

A Waldorf-szellemiségű nevelés a gyerek individuális fejlődését differenciált módon segíti, és módot nyújt lényének a közösségekben való kibontakoztatására is. Lehetőséget ad valódi közösség létrehozására, melyben minden gyermeki személyiségre szükség van. Ezáltal, hogy „mindenkinek” van szerepe, a „mindenkire szükség van” élmény és a szolidaritás érzése végigkíséri őket kibontakozó életük során.

A Waldorf-óvodák csoportjai életkorilag szándékosan mintegy egyharmad-egyharmad-egyharmad arányban foglalják magukban a három óvodai „évjáratot” (ezek az úgynevezett vegyes életkori csoportok).

Ezzel egyrészt nem törik meg a család természetes közegét (testvérek), másrészt a felnőtt és kisgyerek között a nagyobb gyerekekben kitűnő közvetítőket találnak, akik a csoport szokásait, ritmusait, napirendjét is teljesen természetes módon hagyományozzák át – az utánpótlás által – az utánuk következőkre. Az óvodapedagógus által gyakorolt nevelési stílus, módszer is a gyerek utánpótlási képességére épül. Követendő mintát nyújt a mindennapokban a maga tevékenységével, cselekvés-soraival, érzelmeivel, gondolataival.

A csoportvezető óvodapedagógus megteremti azokat a valós helyzeteket, amelyekben a gyerekek saját igényeik szerint feltalálják magukat. Ha kívülről nem zavarják a gyerek önbizalmát, egyre növekvő önállósággal maga jelzi fejlődését: egyre több belső és külső aktivitást mutat, egyre jobban ő is követendő mintává válhat a többi gyerek számára. Mindez csírája egy későbbi, kreatív, az életben természetesen eligazodó személyiség kialakulásának.

Az óvodapedagógus saját személyiségét állandóan fejleszti, ezáltal eleven példával szolgál a fejlődésben lévő gyerekek számára.

12. RITMUSOK, ÜNNEPEK A KATICABOGÁR WALDORF ÓVODÁBAN

Az ünnepek ritmusa, az éves ritmus

Ünnepeink, az évkörnek megfelelően, a keresztény kultúrkör és a magyar népi kultúra ünnepi szokásaihoz kapcsolódnak, az alábbi táblázat szerint.

Az ünnepek mindig az időszakok utolsó napján kerülnek megtartásra. Egyes ünnepeket a szülőkkel közösen, másokat pedig csak a gyermekek közösségével élünk át.

<u>Ünnep/időszak</u>	<u>Tevékenység/témakör</u>	<u>Időtartam</u>
1. Hálaadás:	Gabona-feldolgozás	Szeptember elejétől szeptember végéig
2. Szent Mihály: Szünet	Bátorságpróba	Szeptember végétől október végéig 1 hét
3. Szent Márton:	Mécs-lámpás felvonulás	november elejétől november közepéig
4. Késő ősz:	Kincsek, kövek, ősz	november közepétől november végéig
5. Szent Miklós		november végétől december 6.
6. Advent	Anyaság (Mária), Életút spiráljárás	dec. 6-tól – téli szünetig
Szünet		2 hét
7. Három Királyok	Ajándékozás	január 6-tól – január közepéig
8. Télkirály:	Hó, jég, fagy	január közepétől február elejéig
9. Farsang:	Télüzés, mesterségek, állatok, vidám mulatság	február
Szünet		1 hét
10. Koratavas	Tavasza állítás	március első fele
11. Húsvét	Tavaszi megújulás	2 hét Húsvét előtt
Szünet		1 hét
12. Mennybemenetel	Pillangók	Húsvét utáni 40. napig
13. Pünkösöd	Galambok, madarak Közösség ünnepe	Húsvét utáni 50. nap
14. Későtavas	Madarak, zivatar, meleg	Május közepétől – június elejéig
15. Nyári időszak	Bogarak, víz, föld, levegő, tűz, Nyárünnep az udvaron	Június első 2 hét
Szünet		kb. június 15-től szeptember 1-ig

Az új nevelési év közös lekvár-főzéssel, szürettel indul szülőkkel, gyerekekkel szeptember 1. előtti szombaton.

A heti ritmus

A hét ritmusát óvodánkban az alábbi művészeti tevékenységek adják:

Hétfő: festés, euritmia

Kedd: gyurmázás (méhviasz gyurmával)

Szerda: rajzolás (méhviasz krétával), euritmia

Csütörtök: kenyérsütés

Péntek: gyapjúkép készítés

A napirend

Az óvoda általános, napi tevékenységi ritmusát az alábbi táblázat mutatja:

7:00-7:30	Óvodapedagógusok érkezése, napi tevékenységek előkészítése
7:30-9:30	Gyermekek érkezése, szabad játék, művészeti tevékenység, 8:00-9:00 óráig folyamatos reggeli
9:30-9:45	Rendrakás
9:45-10:15	Tisztálkodás, fohász, beszélgetőkör, ritmikus játék/euritmia, gyümölcskínálás, minden napos testnevelés

10:15-10:30	Mosdóhasználat, készülődés az udvarra
10:30-11:50	Udvari játék mindkét csoporttal közösen
11:50-12:15	Átöltözés, mosdóhasználat
12:15-12:45	Ebéd
12:45	Mese, búcsúzás

A telephelyen működő csoportunkban egész napos nevelésre van lehetőség, ott a délutáni napirend a következők szerint alakul:

13:00-13:15	Mosdóhasználat, készülődés a pihenésre
13:15-15:00	Alvás, pihenés
15:00-15:30	Uzsonna
15:30-16:30	Szabadjáték
16:30-	Búcsúzás, hazamenés

A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalos körjátékok vissza-visszatérnek évi, havi, heti és napi ritmusokban, ezzel nyújtva jelentős érzelmi biztonságot a gyermekeknek. Havonta általában egy témakörrel találkoznak a gyerekek, egy időszak mindig ünneppel zárul. Az ünnepet hosszabb készülődés előzi meg, ami egyben a napi tevékenységek tartalmát is megadja.

13. A WALDORF-ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI

Háztartási, kerti munkák, kézművesség

A gyerekek minden tevékenysége az óvodapedagógus jelenlétében vagy tudomásával folyik. Teljes figyelemmel és mindig érdeklődve kíséri a Waldorf-óvónő a körülötte zajló eseményeket. Minden, a csoport életéhez szükséges munkát (öltöztetéstől kezdve a takarításig) az óvodapedagógus végez a gyermekek előtt. Alapelv, hogy az óvodai időben az óvodapedagógus semmit sem csinál, amit gyermekek nem utánozhatnak. (Ezért az adminisztrációs munkára és a szülőkkel való beszélgetésre a gyerekekről csak a gyerek távollétében kerít sort.)

Tudatában van annak, hogy valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyerek szabad játékát. Igyekszik úgy dolgozni, hogy a gyerek szívesen kapcsolódjon be a munkájába, őt utánozva. Biztosítania kell azonban, hogy a gyerek – fejlődési fokától és életkorától függően rövidebb, vagy hosszabb idő múlva – a munka jellegű tevékenységek után visszatérjen a kortársaival való spontán játékba. A Waldorf-óvónő által végzett háztartási és kerti munkák zöme hasonlít egy régi, hagyományos háztartás munkáihoz, ahol nem gépek működnek, hanem az emberi kéz dolgozik.

E tevékenységek különbözőek lehetnek:

- a mindennapi munkák (vásárlás, sütés, főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, virágöntözés, takarítás-seprés, a kertápolás, kertlocsolás ősszel, tavasszal);
- heti visszatérő munkák (vasalás, varrás, játékszer javítása, évszakasztal „felújítása”);
- havi, évszakonkénti munkák (veteményezés, aratás / betakarítás, befőzés, gyapjú feldolgozása, selyemfestés).

Ezeket a munkákat az óvodapedagógus a (benti és kinti) szabad játék ideje alatt végzi, egymást átható ritmusokban. A gyerekeknek lehetőségük van a különböző folyamatok átélésére: ilyen az ültetés vagy palántázás, a termések leszüretelése, a befőzés, vagy a gabonák feldolgozása.

Ezen tevékenységek többretű és természetes módon épülnek be az óvoda mindennapi életébe, utánozható mintát adva a gyerekeknek a környezethez való tudatos kapcsolódásra, a természetes és épített környezet tudatos alakítására és óvására – óvodai életünk mindennapjaihoz hozzátartozik a hulladék szelektív gyűjtése, a komposztálás, a víztakarékosság (esővizet gyűjtünk) –, a környezettudatos cselekvési szokások kialakulására, megerősödésére.

Ősszel a gyerekek – az óvodapedagógusok által kézzel varrott – kis vászonzsákokban hazaviszik a búza, vagy egyéb gabonafajta magvait. Ezeket egész télen át őrzik tavaszig, amikor visszahozzák őket. A tavasz

ünnepe alkalmával elültetik a magokat egy tálkába, és így megismerik a csírázó búzát. A kert elkülönített részén látják, amint a búza növekszik, kibontja kalászát, majd megsárgul. Talán módjuk van az aratást is szemügyre venni, s az aratás után a tarlón elhullott kalászokat felszedgetni. Az óvodában aztán kibontják a magot a héjából, és üvegekbe gyűjtik. Az óvodában kis kézi-malmokon ledarálják a magokat, s a sárgás magból fehér liszt lesz. Néhányan, több kis csoportban talán a boltba is elmennek, és ott vásárolnak még búzát, rozsot, vagy más egyebet. Látják, amint a boltos méri az árut, s az óvodapedagógus fizet. Víz, só, kovász és még ki mit szeret bele – maguk gyúrnak, dagasztják a tésztát, s kis cipókat szaggatnak, majd letakarva kelni hagyják, s a sütőbe (kemencébe) teszik. Hamarosan az egész óvodát betölti a sült kenyér illata. A kész, de még meleg cipót felvágják, megvajazzák és megeszik.

A gyerekeknek lehetőségük van különböző feldolgozó folyamatok átélésére is. Például: gyapjú mosása, majd szárítása a szabad ég alatt, a gyapjú megmunkálása: kártolás és fonás, amit az óvodapedagógus egy rokkán végezhet, miközben énekel vagy mesél az őt körülvevő gyerekeknek.

A fonás jó, nyugodt hangulatot keltő munka, főleg a téli időszakban. A gyerekek elkérhetik a kész fonalat és az ujjukkal csomózhatnak, fonhatnak, horgolhatnak vagy esetleg az úgynevezett „kőrmöcskén” hosszú köteleket kötnek belőle az iskolába készülő, nagyobb gyerekek. Mindaz, ami elkészült, felhasználható a játékuhoz, például lókantár is lehet belőle.

Meleg időben sor kerülhet a gyapjú színezésére is, nemezelésére is, labdákat is így lehet készíteni. A színezett és nyers színű gyapjút később képkészítésre vagy kis figurák, állatok készítésére is használhatják.

A gyerekek számára így különös hangsúlyt kap a kézművesség mint elemi játékkészítési lehetőség.

A kézimunkához tartozik továbbá a szövés: az óvodapedagógus egy nagy szövőkereten dolgozik, miközben a gyerekek számára kicsi keretek vannak, amelyeken az ujjukkal kis terítőt vagy tarisznyát szőnek.

A varrást, a hímzést valamint a speciális eszközöket (kőrmöcske, szövőkeret) igénylő munkákat is nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Az óvodapedagógus itt is példaként szerepel, aki játékokat készít a gyerekek jelenlétében. Nem csak a gyapjú és a különböző textílek képeznek jó alapanyagot a játék készítéséhez: fadarabból, ágakból vagy gyökérből házikót, hajót, autót, babakütorokat lehet készíteni. Így sor kerül kalapácsolásra, fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra, igazi szerszámokkal, a satupadnál.

A kicsik, akiknek még nem szabad az ilyen munkákat végezni, a munka jellegű tevékenységek körül egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrészpont, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd „főzéshez” használnak a babakonyhában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág fontos, hozzánk kapcsolódó eseménysorairól.

Honnan van a mindennapi kenyérünk?

Honnan van a méz, a viasz (kréta, gyurma, gyertya)?

Honnan van a ruhánk alapanyaga (gyapjú)?

Honnan vannak az építészet anyagai (agyag, homok, fa)?

Hogyan lesz mindezekből az emberi életet szolgáló dolog?

Ezek a kérdések átszövik a Waldorf-óvodás mindennapi életét és meghatározzák az óvodapedagógusi munkák tartalmát; így a választ a gyerek számára saját érzéki tapasztalata, s nemegyszer saját – az óvodapedagógust utánzó – tevékenysége adja meg.

A mese

Ahogy a gyerekek az ősi kézművességekben valóságos folyamatokkal megtapasztalható módon találkoznak, s így az óvodapedagógusi munkában átélhetik a valóság változásait (ahol a minőség függ a szakszerűségtől és következetességtől, ahol mérhetővé válik az eredmény), ugyanúgy a mindennapi mese is – másfajta, belső úton – bepillantást jelent a gyerekek számára a valóság világába, amely megfelel mágikus világképüknek.

Az óvodáskorú gyerekekre jellemző, hogy számára egy lénynek a külseje tükrözi belső lényegét: a gonosz egyenlő a csúnyával, a jó mindig szép vagy csak el volt varázsolva. A gyerek számára az is természetes, hogy harcot kell vívni, helyt kell állni ahhoz, hogy valami jó bekövetkezzék.

A Waldorf-pedagógia úgy látja, hogy sok igazság rejlik az eredeti népmesékben, mert olyan lelki-szellemi értékekről és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek éppen olyan igazak, mint az érzékelhető világ tényei.

A Waldorf-óvodában a mesék mindig az aktuális ünnepkörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Az óvodapedagógus hosszabb időn keresztül, legalább két hétig meséli fejből, szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást és a megértést. Belső képként (tájkép-szerűen) jelenik meg a mese a gyerekekben. Az érdeklődése és biztonságérzete nő, s örül, ha tudja, hogy mi következik. A gyerek érzelmei előre látható sorrendben jelennek meg, és így élvezzi a gyerek a

feszültséget is, majd a feloldást. A mesélés a mindennapokba beépített szertartás, mindig ugyanabban az időpontban, mindig ugyanazon a helyen van, és minden gyerek egyformán résztvevője. Mindig ugyanazok a gesztusok és események adják meg a jelet a mesekezdesre: például: az óvodapedagógus halk lantjátéka, mialatt a másik óvodapedagógus meggyújtja a gyertyát, kialakul a kör, és egy közös ének után megszólal a mese.

A mesemondás fejleszti a gyerek érzelmi, értelmi és anyanyelvi képességeit egyaránt.

A Waldorf-pedagógia az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve (egyszerre két idegen nyelven is) helyesli. Az óvodáskorú gyerekek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg. Különös hangsúlyt élvez a Waldorf-óvodában az a szókinccs, amely segíti a belső képek kialakítását – mint például az eredeti népmesék szókinccse s képei –, és felidéri a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sokszínű és többretegű. Nem csupán a megnevezés mint az érdeklődést lezáró magyarázat a fontos, hanem az is, hogy érzékelhetővé, átélhetővé váljon a tartalom. Olyan régi szép szavakon megszólaló mesét is szívesen mesélnek az óvodában, amelyeket nem szükséges azonnal érteniük az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek csak sejtik a szavak jelentését – hiszen az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős, majd idővel tisztul az értés is.

Az óvodapedagógusok nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világnézetét. Ha a gyerekek megosztják az óvodapedagógussal a még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve, ezért hiányosan alakult ki, az óvodapedagógus nem javítja ki feltétlenül állításait a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélte képzeleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak akkor, ha nem zavarja így a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

A bábozás és a babázás

A vegyes életkorú csoport összetétele igényli a gondos mesekiválasztás mellett a pedagógiai segítséget is arra, hogy egy egyszerűbb mesét örömmel tudjanak végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú, komplikáltabb mese alatt ne fáradjanak el a kicsik. Segítség lehet a bábozás, amelyre egy ünnep alkalmával is sor kerülhet.

A Waldorf-óvoda bábszínházának bábuai nem kézi vagy kesztyűbábok, hanem úgynevezett álló bábok, vagy marionett figurák. Ezeket az óvodapedagógus az asztal mögött ülve vagy állva, takarlatlanul vezeti az asztalszerű színpadon, vagy felülről zsinórral mozgatja, ha marionett. Az óvodást nem zavarja, hogy látja a báb mozgatóját – ellenkezőleg, ez számára érzelmi biztonságot nyújt.

Másfelől az óvadás jobban, mélyebben azonosítja magát a kívülről vagy felülről láthatóan vezetett teljes figurával, mint a sokszor csak derékig látszó „belülről” megelevenített, önálló életre kelt bábbal.

A Waldorf-óvoda bábuai általában saját készítésűek; a leggyakrabban a szülőkkel együtt készítik az óvodapedagógusok, esetleg a nagyobb gyerekekkel – mint ahogy az összes többi játékállatot és lényt, törpét, babát is. A bábuk arca csak nagyjából kidolgozott, hogy helyet és teret adjon az intenzív gyereki projekciónak.

Színes selymekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyerek a hőssel együtt. Amellett, hogy a bábozás erősíti a gyerek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyerek belső képeit, aktivizálja őt, indíttatást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is fölépítsen egy tájat, anyagokat és bábként használható figurákat keressen, vagy készítsen, s végül előadja bábszínházát a többieknek is.

Egy ilyen – a gyerek által felépített és elmesélt – bábjátéknak különleges varázsa van. Sokszor több gyerek vesz részt az előadásban, és az ő „függöny mögötti” kommunikációjuk rendkívüli szociális teljesítmény, mert mindent a sokszor „rögtönzött”, az adott pillanatban kitalált mese fontosságának és folyamatosságának rendelnek alá a bábozók. Olyan is előfordul azonban, hogy az óvodapedagógust kéri, hogy ő meséljen, miközben ők előadják, a még mindkét fél számára (mesélő és bábozó) ismeretlen – mert rögtönzött – mesét. Az előadás folyamatosan születik meg. Ilyenkor mutatkozik meg, hogy közös képi nyelvben tudnak gondolkodni a gyerekek az óvodapedagógussal. Sokszor már a pici gyerekek is elkezdnek bábozni, de ők még nem mernek, még nem tudnak mesélni. Inkább a nagyobbak állnak elő a saját maguk által kitalált mesével, sokszor megdöbbenően gazdag szókinccsel.

Fontos számukra, hogy a meséléssel és a bábozással kapcsolatos csoportszokásokat ők is betartsák; például: letakarják a felépített színpadot előadás előtt és után is, énekszóval vagy zenével kezdik, kísérik, majd fejezik be az előadást.

Sokszor az óvodapedagógusok saját mozdulataikat figyelhetik meg a bábozó gyereken. Annyira szokássá válik a bábszínház, hogy otthon is – ünnepekkor, vagy más alkalommal – nagy örömmel báboznak a gyerekek a családjuknak, rokonaiknak, vendégeiknek, vagy ha más néző nem akad, a babáiknak és kedvenc állataiknak.

Az óvodáskorú gyerekek legyen lehetősége egy olyan babát szeretni, amelyre az ő saját „énjét”, személyiségének magját kivetíti, és barátként vagy játszótársként osztja meg vele minden örömet és bánatát. Egészségesen hat, ha a gyerek ilyen módon feldolgozhatja a számára még érthetetlen helyzeteket, vagy más élményeit. Van olyan Waldorf-óvoda, ahol minden gyerek részére készítenek az ok a szülővel együtt egy-egy ilyen babát.

Ezek az úgynevezett „Waldorf-babák” körültekintő gondossággal készülnek: a szabástól a baba felöltöztetéséig bezárólag figyelembe véve azt, hogy minden, ami a gyerek kezébe kerül – az esztétikán túl – jó minőségű, mintaértékű legyen. Nem csak a természetes anyagok (pamut, gyapjú) használatát tartják fontosnak a Waldorf-óvodában, hanem a testarányok (fej-test arányai) pontos betartására is törekednek, és arra, hogy színeiben (test, haj, ruha), arckifejezésében finom, lágy harmónia tükröződjön a „kedves játék babából”. Így kaphat szabad teret a gyerek fantáziája és képzelete.

A zene

A Waldorf-pedagógiára jellemző, hogy mindig a gyerekből indul ki, mégpedig abból a fejlődési szakaszból, amelyben a gyerek éppen van. A kisgyerek teljesen másképpen hall, mint a felnőttek, mert más tudatállapotban él. A zene éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is. A jó zene a csendből indul ki, és a gyerekek is csak oldott, nyugodt légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem. A műszaki zajoktól és a tömegkommunikációs eszközök hangáradatától kímélni kívánja a Waldorf-pedagógia a kisgyereket. A gyerekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni. Nagy zajban, a szabad játék közepén, önkéntelenül is elcsendesednek, ha az óvodapedagógus elkezd zenélni, énekelni.

Főként a kvint intervallumú, és a pentaton zene nyugtatja meg őket ebben az életkorban. Fontos, hogy a gyerek fel tudja fedezni, hogy honnan erednek a különböző hangok. A zenélő embert akarják látni, a hangszert, a mozgásokat, a zenélő érzéseit, koncentrációját. (A gyerek érezze, hogy az ember hibázhat, de tudja kezelni is a hibát. A kazettánál ez nincs így, hisz az mindig tökéletes, sohasem hamis.) A Waldorf-pedagógia nem használ kazettát, magnót, s más technikai eszközöket (mesehallgatásra se ajánlja őket), mert fontosnak tartja, hogy a gyerek mindig emberrel kapcsolatosan élje meg a dolgokat, hogy érezze, a hang ott keletkezik, ahol valaki zenél, mesél.

A hallás nemcsak a fülben zajlik. Szétárad. A gyerek az egész testében érzékel és hall, ezért kezd el a zenére rögtön mozogni, táncolni. A zenéhez közvetlenül kapcsolódik a mozgás.

A gyerekeknek nagy szükségük van a különböző csengő-zengő hangokra, ezért fontos, hogy több különböző hangszer legyen az óvodában elérhető közelben: kis rézharangok, harangjáték, xilofon, vagy gyerek-hárfa, csörgők, botok, pengetős, vagy fúvós hangszerek. A hangszerek segítségével a gyerekek érzékelhetik a különböző minőségeket. (Meg lehet hallgatni, hogy a sok összeütögetett fadarab mind különbözően szól; össze lehet hasonlítani ezeket, majd esetleg egy ezekkel zenélő zenekart alapítani.) A gyerekek életkoruktól függően más és más hangszert használnak.

Az ének

A mesejátékok teljes élményt nyújtanak a gyerek számára, hiszen a történethez játszhat egy hangszeren, és mozoghat is. A zenélés, az improvizálás, ugyanúgy, mint az éneklés, a Waldorf-óvoda napirendjének szerves része. A mindennapos tevékenységeket – a különböző munkákat is – gyakran kíséri ének és vers. Bizonyos helyzetekhez szokásszerűen fűződik egy-egy, az alkalomhoz illő dal vagy vers, amely a gyerek számára mintegy jelzi, hogy az óvodapedagógus éppen mit csinál (például: sütésnél, cipőkötésnél, rendrakásnál, ételosztásnál, mesélésnél). Így az énekszó belevonja a gyereket az óvodapedagógus tevékenységébe anélkül is, hogy most éppen részt venne az adott helyzetben. Máskor már része volt benne, s majd újra lesz még.

Az óvodában csak egy szólamban, és – mint a gyerekek – magas hangon énekelnek az óvodapedagógusok.

Az ölbéli játékok, népi gyermekdalok, énekes játékok örömet nyújtanak a gyermeknek, felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát – az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotásokkal együtt fontos eszközéül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (ritmus, éneklés, zenei hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

A vers

Nem elsődleges cél az, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek (spontán folyamat), hanem hogy ritmizált beszéddel és énekelve az óvodapedagógus olyan hangulatot teremtsen, ahol az ének és a vers az öröm, a tisztelet és a belső világ kifejezése.

A nap folyamán azonban olyan helyzetek is vannak, amikor a vers és a dal szertartás elemeként szerepel.

Például: Kézmosás után a frissen mosott tenyerekbe az óvodapedagógus illatos olajat cseppent, verssel, dallal kísérve. Minden gyerekhez külön-külön szól, az őt megillető egyéni hangon, miközben testi „dajkáló” közelséget teremt meg egy-egy lovagoltató vagy ujj-játék segítségével. Ez a napnak – mind a gyerekek, mind az óvodapedagógus számára – kiemelkedően fontos része, mert érzelmileg nagyon intenzív és személyes mozzanat.

A vers és a dal legnemesebb formáit használják mint asztali áldást és hálaadást, mint születésnap vagy egyéb ünnep köszöntését, vagy mint mindennapi fohászt a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő eleven fényénél, a reggeli körben és az elbúcsúzáskor.

Mese előtt és mese után is dallal vagy verssel jelzi az óvodapedagógus, hogy kiemelkedő esemény kezdődik, végződik éppen a napi életben.

A mesék, versek és dalok kiválasztása, összeállítása az óvodapedagógus folyamatos, állandó feladata. Az adott évszakhoz, az ünnepkörhöz igazodván, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban népi forrásokból keres igazi meséket, verseket és dalokat. Azzal is megpróbálkozik, hogy történetet találjon ki, meséket verses formába ritmizáljon, vagy már meglévő vershez dallamot komponáljon, esetleg új dalokat írjon. Mindezekben arra törekszik, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így kelt a gyerekekben örömteljes, frissítő indítást arra, hogy megszeresse a szép beszédet és éneket.

Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezeket a kifejezési lehetőségeket szívesen használják fel szabad játékaikban, és gyakran otthon is, szabadon, önkéntesen. Mindezzel sok esetben a logopédiai korrekció is megelőzhető.

A vers és a dal örömteli elsajátítását szolgálja az is, hogy a gyerek sohasem kényszerül arra, hogy egyedül szerepeljen egy verset vagy dalt előadnia. Mindez csak az óvodapedagógus és a csoport védő burkában történik.

Szép mozgás – a ritmikus játékokban és az euritmiában

A ritmikus játék

A kisgyerek saját test- és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmikus mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentős szerepet játszik a mindennapos ritmikus játék.

Ez a tevékenység, amely naponta 15-20 percig tart, a kisgyerek közvetlen utánzóképeségére épül. (Mozgást látva, érzékelve ő is együtt szeretne mozdulni a környezetével.)

Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerek bizalommal követi az óvodapedagógus mozdulatát anélkül, hogy előre tudná, milyen célból végzi azt. Mozgásnyelvről is beszélhetünk.

Egy dalt énekelve vezeti az óvodapedagógus a gyerekeket arra a helyre, ahol majd együtt tudnak mozogni és táncolni. Az életkorukból adódóan a gyerekek nem körformában, hanem inkább fűrtformában csoportosulnak az óvodapedagógus köré, miközben ő elkezd a játékot. Mondókákat, verseket, dalokat mozgással kísérve, egy történetbe ágyazva játszik el az óvodapedagógus, mindig az aktuális ünnephez és évszakhoz kapcsolódva (például: a paraszt kimegy a rétre szántani és aratni, elviszi a lovát a kovácshoz patkolni, megfigyeli a gólyát, fecskéket vagy a méhecskéket, végzi a munkáját, törpékkel találkozik, táncol velük.... stb.).

Fontos, hogy a természet élete és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, s ezt az élményt a vers és a dal zeneiségével és tartalmával megfelelően egészítse ki.

A napnak ebben a szakaszában lehet helye például: a betlehemezésnek, a mese dramatizálásának, vagy a születésnap megünneplésének is.

Az óvodapedagógus mindig úgy állítja össze a ritmikus játékot, hogy benne frissítő változásban jelenjenek meg az erőteljes és gyengébb, illetve a nagy és egészen finom mozgások, a vidám és komolyabb hangulatok.

Lehetőleg mindig váltakozva kövessék egymást a gyors és lassúbb mozdulatok. Az óvodapedagógus megpróbálja a gyerek testét (és lelkét egyaránt) úgy mozdítani, hogy utasítást ne kelljen adnia. Ennek ellenkezője a Waldorf-pedagógia szerint zavarná a gyermeket abban az álmodozó és önfeledt tudatállapotában, amely erre az utánzó gyermeki korszakra jellemző.

Az óvodapedagógus egyszerűen mozdul és énekel, úgy, mintha ott helyben találná ki, mesélné el az egészet, és az óvodások szabadon kapcsolódnak be és követik őt ebben a ritmikus játékban.

Helyet kaphatnak itt a szabályosabb gyerekjátékok is, ugyanúgy mint a körtáncok, de mindent át kell hogy öleljen a tartalmi összefüggés és ennek egy szokásrenden alapuló felépítettsége. Semmi sem történik öncélúan, minden része kell legyen az egésznek, hogy mondanivalójával, tartalmával azt szolgálja.

A tartalom mindig változik, természetesen az ünnepkört követően, de legalább két hétig naponta ismétlődik egy-egy ritmikus játék.

Az euritmia

A hétnek mindig ugyanazon a napján euritmia tanár jön az óvodába, és a ritmikus játék idejében elemi euritmiát tart. A gyerekek jól ismerik őt, sokuk már az óvodáskort megelőzően találkozott vele, és nagyon várják.

Az euritmia mozgás-művészet, mely szintén Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Körülírható mint látható beszéd, látható zene.

A Waldorf-iskolákban pedagógiai euritmiát tanítanak, ezen kívül van még művészeti euritmia, ami színpadon jelenik meg, és az orvostudományban használt terápiás lehetőség, a gyógyeuritmia.

Az euritmia a hangzókat, hangokat, intervallumokat speciális mozdulatokkal fejezi ki, s így képez szabályos, testi „gestus-nyelvet”.

Míg a ritmikus játékban az óvodapedagógus olyan mozdulatokat használ, amely minél inkább a természetes mozdulatokat kívánja utánozni (például az aratást), addig az euritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd, nyelv és zene szerkezetével függnek össze.

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék szép harmonizált mozgást hívnak elő a gyerekből. Ezt belső érzésből, a tartalomtól, egy felnőttet utánozva hozzák létre. Versre vagy dalra való önálló dramatizálással, tornával, gimnasztikával csak a Waldorf-iskolában találkozhat a gyermek.

Képzőművészet és formázás

Hetente egyszer a Waldorf-óvodában lehetősége van minden gyereknek arra – általában a szabad játék ideje alatt –, hogy a rajzolásban, festésben, gyurmázásban és a gyapjúkép készítése folyamán alkotó- és formáló készségét fejlessze. Az óvodás így megtapasztalhatja a különböző minőségeket. A művészeti tevékenységek heti ritmusban történő ismétlődése a gyermek számára megteremti a lehetőséget az alkotásra, önkifejezésre, az esztétikai élmények befogadására. Alakítják a gyermek esztétikai érzékenységét, szép iránti nyitottságát. A hét minden napjához kötődik egy-egy művészeti tevékenység.

Hétfő – festés

A festés nagyon körültekintő előkészítést, majd rendrakást igényel. Az óvodapedagógus elrendezi a helyet: összeállítja az asztalokat egy bizonyos formára, letakarja viaszosvászonral, és a megszokott sorrend szerint rendezi be a gyerekek munkahelyét: rajztáblákat, szivacsokat, vizes üvegeket, majd festékeket rak az asztalra. A jó minőségű, akvarell papírt a gyerekek vízbe mártják, majd kiterítik a rajztáblákra. Az óvodapedagógus énekelve kezdi osztani a nagy széles ecseteket, amelyekkel a gyerekek jó minőségű akvarell színeket helyeznek el, s futtatnak szét a papíron. (A három alapszintet kapják meg a gyerekek, és ezekből tudják a vizes papíron „kikeverve” előállítani a többi szint.) Fontos, hogy a tevékenység a színből, a színélményből indul ki, és kontúrtales. A hatás: egymásba folyó színhatárok.

Az a rajzolásban is megfigyelhető folyamat, hogy tükröt mutat az elkészült kép a gyerek saját világélményéről és fejlődéséről, a festésénél is megfigyelhető. A gyerek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest, és hogy mikor van a munkájának vége. Befejezéskor egy festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak a képek, amelyek szintén a gyerekek mappájába kerülnek. Ahogyan az előkészítésnél is segítettek a gyerekek, ugyanúgy részt vesznek az ecset és a szivacsok kimosásában, a víz cserélésében, majd amikor az utolsó kis csoport is befejezte a képeit, a rendrakásban és az üvegek kimosásában is.

A festésnek ez a fajta, az életkor sajátosságainak megfelelő megközelítése vezet el a gyermeket későbbiekben a valódi ábrázoló tevékenységig az iskolában. Igazi festményekkel is találkozhatnak az óvodások. Különböző ünnepekhez tartozó reprodukciókat tesz ki az óvodapedagógus a falra, és az évszakasztalon képeslap formában változó tartalommal mindig jelen vannak a képek.

Kedd - gyurmázás, plasztikus formálás

A csoportszobában a formázáshoz a Waldorf-óvodások élénk, telített színű, a kéz melegétől megpuhuló méhviasz lapocskákat használnak. (Míg az agyag hőt von el az azzal tevékenykedő kezétől, addig a viasz megpuhulása után maga is átmelegszik, s mintegy hőt sugároz. A kisgyerekkori érzékelés szempontjából ez a különbség nagyon fontos.)

A gyerekek mindent formálhatnak, amit akarnak: gyertyákat díszíthetnek, egész vékony, kevéske viasszal; kialakíthatnak egész kis játék-világokat is tárgyakkal, állatokkal, emberi figurákkal. Az elkészített munkákat az évszakasztalhoz, a megfelelő helyre teszik, vagy karácsonykor, mint egy kis betlehemest, ajándékba hazaviszik a szüleiknek.

Az udvaron – főleg a meleg időszakban – a homokkal és vízzel való játék indítja a gyereket „természetes agyagozásra”. Nagyon fontosnak tartja a Waldorf-óvodapedagógia, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, víz, hő és egyéb természetes „elemi” dolgok minőségét közvetlenül, kipróbálják az anyag és a saját maguk lehetőségeit.

Télen hóvár építésére, hóember készítésére és hóval való mindenféle játékokra kerül sor a kinti szabad játékban.

Szerda – rajzolás

Méhviaszból készült (ezért illatos), élénk, telített színű téglácska alakú kréták a rajzeszközök. A kisebbek kis kosárkában a három alapszint találják a rajzlap mellett. A nagyobbak már több szintet használhatnak, az iskolába készülők pedig már vastagabb, ceruza formájú viaszkrétát is kaphatnak. (Mivel az óvodás keze még nem alkalmas a „három ujjas” ceruzafogásra – ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görcsössé válik –, ezért kapnak vastagabb téglácska alakú krétákat a kisebb gyerekek.) Így szabadon futnak le a mozgásos impulzusok, az életkornak megfelelő, nagy érzelmi telítettséggel.

Témához nem kötöttek, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd amikor befejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat odaadják az óvodapedagógusnak, aki minden gyerek számára külön mappába gyűjti össze azokat. Minden kisgyermeknek saját rajzfüzete van, amibe minden héten egyet rajzol.

Az óvodapedagógus maga is rajzol időnként a gyerekek előtt: plakátot készít, vagy olyan képet rajzol, melyben a kivágottnak mozgatható figurákkal egy mesét is el lehet játszani.

A Waldorf-óvodapedagógia a gyerekrajzokat üzenetnek tekinti, amit a gyerek ad a fejlődéséről. A gyerek rajzaiban nemcsak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek, s hogy egyre jobban ábrázolja az őt körülvevő tárgyi világot s a lényeket, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződik olyan pontosan, hogy az arra képzett óvodapedagógus leolvashatja belőlük a gyerek fejlettségi szintjét, esetleg hiányosságait, speciális szükségleteit.

Csütörtök – a sütés mint formálási tevékenység

A hetenkénti kenyér- vagy cipósütés alkalmat ad tésztával dolgozni, azt kiformálni és megsütni. Alapvető formák jönnek létre: kör alakú vagy hosszúkás cipó, „kígyók”, rudak, csigák, fonott kalácsok, koszorúk. Az óvodapedagógus az ünnepekhez kapcsolódóan különböző, egyszerű formákat alkalmaz a sütésnél. Ezek az évköri változásban ilyenek lehetnek:

Szent Mihály időszak: kard vagy sárkány

Márton ünnep: pereg vagy liba, törpe, manó

Advent: karácsonyi sütemény, mézeskalács forma

Szent Miklós: fehér ló

Farsang: a témához tartozó forma

Húsvét: kakas

Mennybemenetel: csillagok

Pünkösöd: galamb

Nyári ünnep: rózsák

Ezek a formák (miután mind nagyon egyszerűek) időnként visszaköszönnek a gyerekek süteményformáiban, de emellett mindent kipróbálhatnak a gyerekek, és nagyon változatosan élnek is ezzel a formázási lehetőséggel.

Nagyon fontos, hogy az óvodapedagógus körültekintően készítse elő a sütést, és olyan szokásrendszert alakítson ki, amely megteremti a feltételeket ahhoz, hogy végig szépen, nyugodtan haladjon a munka: kézmosás után, fehér kötényben, felhúzott ingujjal ülve az asztalnál lehet elkezdni dolgozni, ahol belisztezzük a munkafelületet, és az óvodapedagógus a gyerekek kezébe adja a tésztát...

Péntek – gyapjúkép készítés

Ez a technika átmenetet képez a kézimunkához tartozó gyapjúfeldolgozás, a plasztikus formálás és a képalkotás között. Sok színnel megfestett, kártolt gyapjút filclapokra lehet tenni és így képet készíteni, ami a rajzolás és festés tapasztalatait kiegészíti. Rajzoláskor kemény viaszkrétával, kemény lapon dolgozik a gyerek, festésnél vízfestékekkel vizes alapon fest, levegős gyapjúból „levegős”, kevésbé kontúros képet tud készíteni.

A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak egy ilyen kép készítésére, ami egy rövid „kiállítási” idő után szétszedhető, és ugyanabból az anyagból következő alkalommal is lehet képet készíteni.

Havonta egyszer az óvodapedagógus szintén készít egy nagyobb képet az ünnep témájával kapcsolatosan, és így a gyerekek láthatják a fejlettebb technikát, amit az óvodapedagógus használ: Szépen előkészíti, fésűli a gyapjút, színek szerint rendezi egy kosárba, mielőtt elkezdene a munkáját. Ezek után úgy kezdi a képet, hogy először különböző színekkel „befesti” a hátteret, majd egyre több nagyon puha, vékony réteget

felhasználva alakulnak ki a tárgyak, lények a képen. Csak egy bizonyos távolságból hasonlít az egész egy „rajzolt” képhez.

Szabad játék

A gyermek szabad játéka kiemelt fontosságot élvez a Waldorf-óvodai élet tevékenységformái között.

A megfelelő tanulási forma óvodás korban nem az úgynevezett játékos tanulás, hanem a valódi tapasztalatszerzés, melyre a Waldorf-óvodai élet egésze ad lehetőséget: a szabad játék idejében végzett munka jellegű tevékenységek, az udvari játék, a kerti munka, vagy a séták, kirándulások. A játék mellett a gyerekek rácsodálkozhatnak a természetre, az évszakoknak megfelelő változásokra.

A Waldorf-óvodai napirendben minimálisan kétszer, egy-egy óra szabad játékra van ideje a gyerekeknek. Ezzel biztosított a kisgyerek szükségleteiből fakadó játékigényének kielégítése az óvodában.

Ez alatt az idő alatt látóterükben az óvodapedagógus különböző munkákat végez (háztartási, kerti, kézműves tevékenységben). Az óvodapedagógus feladata, hogy a munkája körül olyan hangulat áradjon szét, hogy a gyerekek ebben a meleg, derűt sugárzó légkörben „mint egy burk alatt” érezzék magukat, s így folytathassák a játékot. Arra is van lehetőség, hogy a gyerek rövidebb időre „segítsen” az óvodapedagógusnak. Nem a munka eredménye, a teljesítmény a fontos, hanem az igazi örömet okozó tevékenység folyamata. A gyerek rácsodálkozva veszi fel az óvoda „életműhely”-nek is nevezhető mindennapjainak mozzanatait és saját helyét megtalálja a csoport élő, tevékeny közösségében.

A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak a különböző kuckók, a babakonyha, a babaszoba, az állandó vagy ideiglenesen kiépíthető házacskák és az ezekhez tartozó berendezések, a sarokba támasztott bot-paripák vagy a fogásra akasztott palástok, koronák, kardok ugyanúgy, mint a bábсарok bábui és babái, vagy a nagy fa és kő építőelemek, illetve a különböző természetes anyagok, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek.

A játékszerek nagy része alapelszzerűen nem részletesen kimunkált, s ezzel is elősegíti a gyerek fantáziájának tevékenységét.

A különböző, természetből származó tárgyak alkalmasak arra, hogy sok mindent jól helyettesítsenek anélkül, hogy rendeltetésükkel ellentétes módon kerülnének felhasználásra.

A gyerek úgy alkalmazza a játékszert és játékbútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti, és annak lakosává válik. Fontos, hogy a felnőtt ezt figyelemmel kísérje és megértéssel kövesse.

Az óvodapedagógus feladata, hogy adott helyzetben megfelelő eszközt vagy ötletet tudjon felajánlani, ha például a gyerek nem talál be a játék világába, hangulatába, a játék elakad, vagy túl erősen leragad a játszó egy monoton, egyoldalú játékformánál. Az óvodapedagógus a játék kibontakoztatása és nem a játék fejlesztése céljából hat a játékra.

Az óvodapedagógus törekszik arra, hogy a konfliktushelyzeteket megelőző jellegű észrevegye és ilyenkor

időben, tapintatosan belépjen a gyerekek játékvilágába mint szereplő, aki továbbsegít, majd kilép újra, mintha ott se lett volna. A probléma megoldását esetleg egy kérdés felvetésével segíti elő, így a gyerekeket egy általuk megtalált, új folytatási lehetőségre vezeti. A szabad játék ilyen vezetését az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja, és ez nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást, és annak direkt irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy ők uralják a saját játékukat, egész helyzetüket – s ez így is van.

Az óvodapedagógus tudatosan megengedő, elfogadó, támogató jelenléte, pedagógiai optimizmusa a gyermekekben a biztonság és a bizalom érzését erősíti meg.

Az óvodáskorú gyermeknek a természetes mozgás a benti és kinti szabad játék ideje alatt, valamint a napi „szép mozgás” során elegendő a Waldorf-óvodapedagógia szerint.

A ritmikus játék és az euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében lehetőségük nyílik az életkoruknak megfelelő természetes játékos mozgásokra: futásra, ugrásra, dobálásra, kúszásra, csúszásra, mászásra, függeszkedésre, a mindennapi benti és kinti játékban egyaránt.

Ezért is célszerű a csoportszobát könnyen mozgatható, többfunkciós bútorokkal, például padokkal is berendezni. Így lehet csúszni, mászni, kúszni az asztalok, székek és padok között, alatt, illetve csúszni vagy egyensúlyozva járni a padokon.

A teremben kötött labdákat, babzsákokat is találhatnak a gyerekek.

Az udvaron is lehetőséget kell teremteni a mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet egy farönkön is, és ezt a célt szolgálják (az udvari játékszerek közül) a gólyalábak is. Mindez fejleszti a gyerekek testi erejét, ügyességét.

Az udvari játék idejében, vagy azon túl is, lehetőség van az óvoda környékén kisebb vagy nagyobb sétákra, kirándulásokra a közeli erdőbe. A séta, a hegymászás, fáramászás stb. fejleszti a gyerek állóképességét, testi ügyességét, és kedvezően hat az egészséges fizikai test kialakítására.

14. A WALDORF-ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

A Waldorf-óvónők feladatait részletesen a szervezeti és működési szabályzat (SZMSZ), illetve a munkaköri leírás tartalmazza, amely a WOP alapján készült, kiegészítve a helyi sajátosságokkal. (WOP: 48-51. oldalig)

Tervezés

Az óvodapedagógusok

- minden év szeptember 1. előtt elkészítik a nevelési évre szóló részletes programtervet, amely tartalmazza a szünetek, ünnepek, szülői körök, munkadélutánok egyéb rendezvények időpontjait
- elkészítik az évszakok és ünnepek szerint kialakított 2-4 hetes részegységek pedagógiai munkájának tervezetét, melyben szerepelnek az időszakra előírányzott mesék, versek, dalok, tevékenységek.

Visszatekintés, ellenőrzés

Az óvoda helyi sajátosságai alapján a pedagógiai kollégium évi egy visszatekintést tart. Ez a szorgalmi időszak befejeztével történik. Az óvoda feltöltöttsége, a szülők elégedettsége és az iskolaérett gyerekek száma elegendő bizonyosság az óvodában zajló szakmai munkáról.

Dokumentáció

Felvételi és előjegyzési napló,
Felvételi és mulasztási napló,
Csoport napló,
Gyermekek egyéni regisztrációja,
Gyermekek fejlődésének nyomon követése.

A csoportvezető óvodapedagógus vezeti a felvételi és mulasztási naplót, a csoport naplóban leírja, hogy az előírányzott programok hogyan valósultak meg.

Konferencia

Az óvodában minden héten egy alkalommal a pedagógusok - ha dajka is alkalmazott, akkor az ő bevonásával, és időnként az euritmista részvételével pedagógiai megbeszélést folytat, mely 3 részből áll:

- 1) Stúdium és művészeti tevékenység: A Waldorf-pedagógia alapjául szolgáló szakkönyvekből rövid részlet figyelmes felolvasása, átgondolása, megbeszélése, kérdések megfogalmazása, és művészeti munka által való elmélyítése.
- 2) Heti visszatekintés: visszatekintenek az elmúlt hét főbb eseményeire, a nevelési helyzetekre. Rátekintenek a csoport életére, a gyermekek egymással való, és a nevelőkkel (óvodapedagógus, dajka, euritmista) való kapcsolatára, és megoldásokat keresnek a felmerülő kérdésekre.
- 3) Gyermek megbeszélés: Minden héten kiválasztanak a nevelők 1 gyermeket a csoportból, akinek minden megnyilvánulását, tevékenységét, kommunikációját, játékát és fizikai jellemzőit, mozgását is alaposan megfigyelik, és napló formájában minden nap leírják. Ezen megfigyelések alapján, a konferencián belül egy bizonyos időt ennek a gyermeknek a megbeszélésére szentelnek, és kitézik az egyéni neveléséhez szükséges célokat.

Innováció

A Waldorf-pedagógia irányelveit megtartva a pedagógusok törekednek arra, hogy önneveléssel és saját képzettségi szintjük növelésével (továbbképzések, hospitálások, szakirodalom tanulmányozása, tapasztalataik egymással való megosztása révén) pedagógiai munkájuk folyamatosan megújuljon, fejlődjön.

Intervenció

A gyermekek óvodai nevelése a családokkal való együttműködésben teljesedik ki. Az otthoni gyermeknevelést támogató segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásai:

- pedagógiai beszélgetések szülői esteken,
- egyéni pedagógiai beszélgetésekre van lehetőség fogadóórák keretében,
- a nyitott ünnepek alkalmával a szülők közvetlenül betekintést kaphatnak az óvodapedagógusok pedagógiai munkájába,

- szükség esetén pedagógiai szakszolgálat, egészségügyi intézmény szülővel közös megkeresésére is sor kerülhet.

15. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS FORMÁI

Együttműködés a szülőkkel

A szülők és az óvoda pedagógusai kölcsönös együttműködést ajánlanak fel – a gyermek fejlődésének érdekében – egymásnak, és fogadnak el egymástól. Közös utat vállalnak fel, s azt is, hogy ebben a folyamatban maguk is fejlődnek.

A Waldorf-pedagógiánk fontosnak tartja, hogy a családok közösen viseljék az óvoda anyagi terheit, szociális lehetőségeik arányának megfelelően. Alapelv az, hogy a gyermek felvételéről döntő óvodapedagógusok kizárólag a pedagógiai szempontokat veszik figyelembe a felvételnél, anyagi okok miatt senki sem kerülhet hátrányba.

A szülők igényelik gyermekük számára a Waldorf-pedagógiát. Akarnak és tudnak együttműködni az óvodapedagógusokkal. A Waldorf-óvoda már a felvételi eljárás során személyes megismerkedést kezdeményez a szülőkkel, és ezt kívánja elmélyíteni a gyermek óvodai éve alatt. A Waldorf-óvónővel a pedagógiai beszélgetések révén, a fenntartóval pedig a szülői estek, és az óvodaszék során lehet folyamatos kapcsolatot tartani.

Fogadóórák / Pedagógiai beszélgetések:

A Waldorf-pedagógia fontosnak tartja az óvodapedagógus és a szülők együttműködését a gyermek nevelését illetően, ezért pedagógiai beszélgetésekre évente egyszer minden esetben szükség van. A pedagógiai beszélgetésen részletesen elmondja az óvodapedagógus a gyermekkel kapcsolatos megfigyeléseit, észrevételeit, és közös megoldásokat keresnek a szülővel az esetlegesen felmerülő kérdésekre. A szülő pedagógiát érintő kérdéseit, észrevételeit ennek keretében fogalmazhatja meg az óvodapedagógus felé. Kéthetente biztosít az óvodapedagógus fogadóórát, amelynek pontos időpontját a faliújságon rendszeresen közzéteszi, s amelyre a szülők iratkoznak fel, illetve szükség esetén az óvodapedagógus kötelezheti a szülőket, hogy jelenjenek meg pedagógiai beszélgetésen.

Családlátogatás: szükség esetén, illetve a felvételi eljárás során a vezető óvodapedagógus vagy a pedagógiai kollégium kezdeményezhet családlátogatást.

Szülői est

A szülők számára havi rendszerességgel szülői esteket tartunk, amely során az óvoda gazdasági, jogi/közösségi, és pedagógiai szekciója beszámolót tart az elmúlt időszakban végzett munkájáról. Az óvodapedagógus az óvodai csoport életéről, a gyermekek játékáról beszél általánosságban, és az elkövetkezendő évszak, ünnepkör tartalmát vetíti a szülők elé. Az óvodapedagógus időközönként interaktív beszélgetéseket, előadásokat, művészi foglalkozásokat tarthat a szülői kör Waldorf-pedagógiában való jártasságának, és igazi közösséggé alakulásának érdekében. A jogi/közösségi csoport a közösség belső életéről, és a külső kapcsolattartásról számol be.

Közös családi programok, ünnepek

Óvodánkban a szülőkkel közösen ünnepeljük Szent Márton ünnepét, az Adventet, a Farsangot, Pünkösdkor, a közösség ünnepén egy közös kirándulást tartunk, közös ünnep még a Nyárünnep és az Évnyitó napja (közös lekvárfőzés), amelyekre már a leendő óvodásainkat is várjuk szüleikkel.

A szülők közös nagytakarítása Advent és Húsvét előtt, valamint a Nyárünnep és az új tanév megkezdése előtt lesz megtartva. Ősszel és tavasszal szervezünk közös kerti munkálkodást.

Óvodaszék

Az óvodaszék a fenntartó és az óvodapedagógusok együttműködésére szolgáló konferencia. Jelen kell lennie a gazdasági csoport, a jogi/közösségi csoport és a pedagógiai csoport tagjainak. A gazdasági-, és a jogi/közösségi csoport tagja lehet bármely olyan szülő, aki egyesületi tag. A pedagógiai csoport tagjai: az óvodapedagógusok. Az óvodaszék az óvoda gazdasági helyzetéről, jogi/közösségi állapotáról folytat megbeszélést, amelynek célja a Waldorf-óvodapedagógia megvalósulását elősegíteni, ezért a Waldorf-óvodapedagógus jóváhagyására minden az óvodát érintő kérdés eldöntéséhez szükség van. Az óvodaszék havonta minimum egyszer, szükség esetén többször is összeül, és itt hozzák meg az óvodaszéki tagok az óvodát érintő döntéseket. Az óvodaszéken bármely szülő részt vehet, javaslatokat tehet, a döntéshozatalban azonban csak az óvodaszéki tagok vesznek részt. Döntéseikben konszenzusos megoldásra kell jutniuk, illetve szükség esetén szavazással döntenek. Szavazás esetén a gazdasági-, és jogi csoport képviselőinek egyenlő arányban kell lennie, továbbá figyelembe kell venni az óvodapedagógusok számát.

Új gyermekek beszoktatása

Az óvodába családokat veszünk fel, nemcsak gyermekeket. A szülőknek lehetősége nyílik, hogy kérjék tagságukat az óvodát fenntartó egyesület tagságába. Nagy szerepe van a szülőknek az épület és a kert

tisztán-, és karbantartásában, továbbá egyesületi tagokként az óvoda jogi, gazdasági működtetésében. Így a szülők és gyermekek egyaránt egyfajta „második otthonuknak” élik meg a Waldorf-óvodát. A szülők részt vesznek az óvoda nyitott ünnepein. A szülők együttműködnek az óvodapedagógusokkal, az euritmistával, az orvossal, a védőnővel. Az új nevelési év elején, vagy esetleg a tanév közben érkező új gyerekek csoportba való beszoktatása rendkívül nagy tapintattal történik. Az óvodába 4 éves kortól veszünk fel gyerekeket, mindig figyelembe véve a gyermek óvodaérettségét.

Felvételkor minden hozzánk jelentkező gyermeket családjával együtt fogadunk.

Aki bizonyos benne, hogy gyermekét az óvodánkba szeretné hozni, az egy felvételi eljárás részese lesz, amely magában foglalja az óvodapedagógusokkal való találkozást, a családlátogatást és egy felvételi kérdőív kitöltését.

Aki bizonytalan, de érdeklődik az óvodánk iránt, azok számára is nyitott a lehetőség: szívesen fogadunk „vendégségbe” látogató gyermeket és szülőket az udvari játék ideje alatt. Továbbá heti egy alkalommal baba-mama csoportot, úgynevezett „kisovit” tartunk a leendő óvodásoknak, ahol egy rövidített, de azonos menetű óvodai napot élhetnek meg együtt szülők és gyerekek.

Amennyiben a szándék komollyá válik, akkor a család bekapcsolódik a felvételi eljárás folyamatába:

- Az új család (szülők és gyerekek) egy délután találkoznak a két óvodapedagógussal az óvodában.
- Majd gyermek nélkül jön el a szülőpár/szülő és az anamnézis alapján a két óvodapedagógus megismeri a család szokásait, nevelési elveit, és a gyermek eddig bejárt fejlődési útját.
- Sikeres felvételt követően kerül sor az óvodába való „beköltözés”-re. A szülők a kisgyermekkel együtt egy előre egyeztetett időpontban, délután behozzák a zsákot és a váltócipőt az óvodába. Amennyiben a gyermek nem járt kisoviba, az óvodapedagógus körbevezeti a családot az óvodában, ahol a gyermek ismerkedhet a játékokkal, az óvoda helyiségeivel.
- A gyermek csoportba szoktatása egyéni ritmusban, nagyon fokozatosan történik. Példa a beszoktatás ritmusára:
 - Hetente 3 új kisgyermek szokik be óvodánkba, az első héten a kisgyermek édesanyjával (esetleg édesapjával) az udvari játékokra érkezik meg, és annak végén el is megy.
 - A következő néhány napban már ott marad egyedül a reggeli körben is a kisgyermek, azután viszi el a szülő. A továbbiakban a kisgyermek egyéni beszokási ütemben jönnek be, és maradnak a csoportban.

Egyéb partnerekkel való együttműködés

Waldorf-óvodai csoportunk bekapcsolódik a regionális, országos, és nemzetközi szinteken folyó közös pedagógiai munkába, ami szakmailag segíti és támogatja.

Kapcsolattartás a fenntartóval:

Az óvoda fenntartója a Waldorf-Ház Egyesület, amely a Katicabogár Waldorf Óvoda megvalósításáért alakult. Az alapító tagok mellett, bármely jelenleg óvodánkba járó gyermek szülei csatlakozhatnak egyesületünkhöz.

Kapcsolattartás egészségügyi szervekkel (orvos, védőnő):

Óvodánk szerződésben áll házi gyermekorvossal és védőnővel, akik évente egyszer végeznek vizsgálatokat óvodánk orvosi szobájában. Szükség esetén az iskolaérettségi vizsgálatot is itt helyben végzik a szakemberek.

16. A WALDORF-ÓVODA MŰKÖDÉSI FELTÉTELEI

Személyi feltételeink

Célunk, hogy óvodánkban a gyermekekkel közvetlenül foglalkozó alkalmazottak felsőfokú óvodapedagógusi végzettséggel és szakképesítéssel rendelkezzenek, és legalább egyikük a Magyar Waldorf Óvodapedagógusi Egyesület által szervezett posztgraduális továbbképzésen Waldorf-óvónői képzettséget igazoló tanúsítványt szerezzen.

Óvodánkban három óvodapedagógus dolgozik, közülük egy tanulmányokat folytat a Waldorf-óvónői képzettség megszerzésére.

Fejlesztő pedagógus rendszeres konzultációval segíti az óvodapedagógusok munkáját. Heti egyszer euritmista is foglalkozik a gyermekekkel.

Tárgyi feltételeink

Lásd a WOP 5. sz. mellékletét.

17. GYERMEKVÉDELEM

A jelenleg hatályos törvényi és tartalmi szabályozókban rögzített gyermeki jogok, nevelési alapelvek, célok és feladatok egymásra épülve, egymással összhangban megerősítik, hogy:

„az alapvető gyermeki jogok, a szabadság tisztelete, az életkori és az egyénileg eltérő, sajátos szükségletek kielégítése a gyermek legelemibb érdeke, fejlődésének, fejlesztésének alapja;

a gyermek jogai, szükségletei, igényei érvényesülésének feltétele, hogy a pedagógus kötelességének érezze azok biztosítását az óvodai nevelés folyamatában a nevelés teljes eszközrendszerével, amelyben domináns az egyéni bánásmód, differenciált fejlesztés átfogó tervezése, megvalósítása és a szülővel való együttműködés a teljes személyiségfejlődés-fejlesztés, a képességek kibontakoztatása, az iskolai alkalmassághoz szükséges testi, lelki, értelmi fejlettség elérése érdekében.” A gyermekcsoport minden tagját megillető jogok hangsúlyos kötelezettséget és felelősségvállalást jelentenek az óvodapedagógusok számára a sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esetében.

18. A HELYI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM ÉRVÉNYESSÉGE ÉS MÓDOSÍTÁSA

A Program módosításának lehetséges indokai:

Ha törvényi változások történnek

Ha egyéb érdekegyeztető fórum módosítást javasol

Érvényessége lejár (lejárat előtt legkésőbb 3 hónappal)

Előírás a program módosításának előterjesztésére:

Írásbeli előterjesztés az óvoda vezetőjének és az egyesület elnökségének

Részletes szóbeli előterjesztés nevelőtestületi értekezleten

Helyi Óvodai Nevelési Programunk érvényességének ideje:

határozatlan idejű

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Az Óvoda nevelőtestülete: %-os arányban, a 2014..... kelt nevelőtestületi határozata alapján, a Óvoda Pedagógiai Programját elfogadta.

Kelt:, 2014..

PH

Az Óvoda Pedagógiai Programját az intézmény vezetője jóváhagyta.

Kelt:....., 2014..

.....
óvodavezető aláírása

PH

Az Óvoda pedagógiai programjával a fenntartó,egyetért.

Kelt:, 2014..

.....
fenntartó aláírása

PH

Az Óvoda irattárábaniktatási számú jegyzőkönyv található, mely igazolja, hogy a szülők megismerték és véleményezték az Óvoda Pedagógiai Programját.